

Trobada d'Apostolat Seglar de Catalunya
Col·legi La Salle Bonanova. Barcelona, 9 novembre 2019

EL LAIC CRISTIÀ EN L'ESGLÉSIA I EN EL MÓN

**Una teologia del laïcat en la preparació del Congrés de Laics:
«Poble de Déu “en sortida”» (Madrid 14-16 febrer 2020)**

Joan Planellas, bisbe de Tarragona

1. Que l'Esperit rejoyeneixi l'Església per mitjà d'una conversió missionera

Abans de res, abans de parlar de la teologia del laïcat, ens cal una conversió personal. Cal demanar a l'Esperit que rejoyeneixi la nostra espiritualitat, per tal que tingui tremp missioner. Que tots els cristians, pastors i laics, esdevinguem deixebles missioners (Francesc, *EG*) (Proper Congrés de Laics, 5è. objectiu). «L'Església no és una organització, és un organisme»; «tornem a començar a partir de Déu» (C.M. Martini); «vigilem que l'estructura no mati l'Esperit» (J. Pont i Gol). Jesús, després del Jordà, «ple de l'Esperit», inicia la seva missió: venç les temptacions, crida els primers deixebles... (cf. Lc 4,1.14...). I nosaltres? No hem de ser un «altre Crist»?

Què pot malmetre aquesta espiritualitat?

1. L'accídia o tristesa, la pesantor d'esperit, que fa viure allò que es fa amb insatisfacció generalitzada (cf. *EG* 82). No cedim mai al pessimisme ni a l'amargura que el diable ens ofereix cada dia. Ànim!
2. La indiferència progressiva, el refredament espiritual que entra dins el cor i ens fa tornar superficials i buits, sense la paraula adequada que surt del cor i, en canvi, a punt per a la brometa frívola, despectiva o anticlerical i per a la mitja rialla autosuficient. Aigualiment de la vida de pregària. «El mal augmentarà tant, que es refredarà l'amor de la majoria» (Mt 24,12). És el «pecat que porta a la mort» (1 Jn 5,16). «Perdre la memòria agraïda del pas del Senyor per la nostra vida».
3. La mundanitat espiritual, que pot ser més desastrosa que la mundanitat moral (cf. *EG* 93). L'engany de l'aparença. La vanitat, la jactància, creure'ns més bons cristians que els altres. La supèrbia o l'enveja, que embruten la vida. O bé, l'adoració al vedell d'or que troba una nova i insensible imatge en el culte al diner.

Com aconseguir que l'Esperit rejoyeneixi la nostra espiritualitat?

1. Intensificar la intimitat amb el Senyor. Demanar la força de l'Esperit en la pregària. Calen cristians —laics i laiques— il·lusionats. Calen homes i dones sants! La santedat en la vida ordinària: tu, en el que fas cada dia ets cridat a ser sant! (Francesc, *GaEx* 14-18).
2. Ser propers a les persones i que puguin veure com vivim. Estar amb la gent no vol dir esperar que vinguin, que potser no vindran, sinó sobretot explicitar la vida cristiana allà on es troba la gent, anar on hi ha persones en situacions difícils. Que vegin la bondat, la simplicitat i l'alegria de la nostra vida, que aquesta és la predicació més eficient (Mt 5,16). Presència animadora, discreta, gratuïta, creadora d'esperança. Proper Congrés de Laics: «Viure la missió amb alegria i esperança» (3er. objectiu), i «Comunió per a l'acció missionera» (4art. objectiu). Posar-se a l'escolta de la més gran pobresa que caracteritza tant els països pobres com els rics: la pobresa d'amor. Exercim en els nostres ambients la «maternitat eclesial».
3. Pacència, saber aguantar i quan faci falta patir... Ferms al voltant de Déu que estima i que sosté. Amb aquesta fermesa, és possible aguantar els vaivens de la vida, i també les agressions dels altres, les seves infidelitats i defectes (*GaEx* 112).
4. Estimar, plens d'esperança. Disponibilitat, consciència de pertinença. Que es noti que estimem l'Església, tot i les seves llums i ombres. Nosaltres mateixos som el resultat del somni esperançat de Jesús, que tot ho confiava al Pare. No volem una nova Església, però sí renovar a fons la que tenim i formem i ens ha estat confiada.

2. L'activitat missionera és un deure de «tots» els membres de l'Església, units als seus pastors: *Evangelii gaudium*, capítol III: «Tot el poble de Déu anuncia l'Evangelí» (111-134); «un poble per a tots» (112-114); un poble amb molts rostres (115-118); «tots som deixebles missioners» (119-121); etc...

Recuperació del concepte «Església Poble de Déu»: Del Cap. II de LG a la *Evangelii gaudium*: el papa insisteix en la vocació de l'Església a la universalitat, enfortint aquella afirmació de LG 9, quan es posen els fonaments del concepte «Poble de Déu»: «Convocats com a poble i no com a éssers aïllats; no es tracta d'un grup d'elit o exclusiu; «no hi ha jueu ni grec...» (*Ga* 3,28). Diu el papa: «A aquells que se senten lluny de Déu i de l'Església... el Senyor també et crida a ser part del seu poble i ho fa amb gran respecte i amor!» (*EG* 113).

La força d'aquesta concepció teològica no es troba en un augment de poders conferits als laics, sinó en privilegiar l'«ésser» per sobre de les «funcions» concretes. La vida cristiana per sobre dels ministeris que, sempre necessaris, es troben al servei d'aquesta vida. «Reconeix, oh cristià, la teva dignitat» (Sant Lleó Magne).

En aquest marc, s'insereix el concepte de «teologia del poble», que és com la teologia de l'alliberament s'insereix en determinats àmbits teològics argentins: Es tracta de superar una determinada «cultura eclesial» que porta a una religió privada i pietista, que pretén viure un cristianisme sense Evangelí, que no connecta amb la realitat concreta del que viu i experimenta el Poble de Déu i, sobretot, la realitat dels més pobres. Es tracta de recuperar la primacia del que és cristià, tot «vivint

a fons el que és humà» (cf. *EG* 75), que ajuda a millorar la vida cristiana i fecunda la societat. L'objectiu és construir un cristianisme de poble que s'identifica amb la gent i, amb la gent, creix. Importància de «conèixer» la realitat concreta.

3. La teologia del laïcat. El Vaticà II afirma que «el caràcter secular és propi i peculiar dels laics» (*LG* 31), tot i que ha de ser una dimensió de tota l'Església (Joan Pau II, *ChL* 15). «Realitzen per la part que els toca la missió de tot el poble cristià en l'Església i en el món» (*LG* 31). «Pertoca als laics, per pròpia vocació, buscar el Regne de Déu tractant les coses temporals i ordenant-les cap a Déu»: Aquesta frase esdevé el centre i la clau de volta de tot el que el Concili esmenta sobre els laics. Primer objectiu del Congrés de Laics: «Prendre consciència que la vocació baptismal és una crida universal a la santedat, i, per tant, de la responsabilitat laïcal en les nostres comunitats i en la transformació del món. Vocació baptismal del laïcat per a la missió». «L'Església no és verament fundada, ni viu de ple ni és signe perfecte del Crist entre els homes, si no hi ha un laïcat pròpiament dit treballant de conjunt amb la jerarquia» (*AG* 21). D'aquí se'n deriven uns drets i uns deures dirigits a tots els laics i, també, al fet que alguns siguin cridats a uns ministeris i/o serveis específics:

1.1 **Dret i deure de tot laic/a d'exercir l'apostolat**, sempre aixoplugat per l'Església, concretada en una comunitat local. Aquest primer punt esdevé fonamental.

1.2 **Dret d'exercir aquest apostolat associadament**, en diverses comunitats i associacions o moviments laicals. Acció Catòlica (*AA* 20; *ChL* 31). Nous moviments.

1.3 **Alguns «poden ser cridats» (*LG* 33) a uns determinats ministeris i serveis específics de col·laboració amb l'apostolat del ministeri ordenat:** 1). Ministeris instituïts: Lector i acòlit (Pau VI, *Ministeria quaedam*). 2) Serveis reconeguts: a) Servei de la Paraula. b) Servei del culte. c) Servei de la caritat. 3) Ministeris i/o serveis de substitució per la manca de preveres i/o diaques: a) Responsables de celebracions dominicals en absència de prevere. b) Ministres extraordinaris de la comunió (CIC 910), del baptisme (CIC 861), del matrimoni (CIC 1112). c) La cura pastoral d'una parròquia (CIC 517), tot i que un prevere n'ha de ser el «moderador».

4. Una qüestió fonamental a redreçar davant la teologia del laïcat: evitar de reduir l'apostolat dels laics a l'àmbit dels ministeris. Tot i l'impuls d'un laïcat més corresponsable, ens trobem amb dos fets preocupants:

1. Els laics s'incorporen principalment a serveis interns de la comunitat i no tant en els diferents àmbits de la vida temporal (reducció de l'apostolat dels laics a tan sols el tercer punt de l'apartat anterior). Preocupats per la manca de forces, els preveres es limiten a cercar col·laboradors immediats a l'interior de la parròquia, amb el risc d'arrenegar-los de la seva missió més pròpia i específica d'esdevenir apòstols enmig del món.
2. Aquesta incorporació activa dels laics en diversos ministeris no aconsegueix introduir en el si de la comunitat cristiana les preocupacions, problemes i experiències de la vida del món.

Molts laics es limiten a esdevenir simples col·laboradors del clergat, però sense aportar la seva pròpia experiència seglar del món i de la vida (escull de clericalització dels laics: el discurs a la Cúria Romana del papa Francesc el desembre de 2014 quan parla de les malalties de la Cúria, va per tots, també pels laics «clericalitzats»).

Això porta al fet que un bon grup de laics —desitjosos de realitzar algun tipus de compromís apostòlic— acabin sentint-se frenats en la seva tasca apostòlica, donat que no volen ser simples col·laboradors al servei dels interessos del capellà de torn. D'altra banda, els preveres acaben limitant el seu treball i creativitat en les tasques internes de l'Església (catequesi d'infants, Càritas i culte), envoltats d'un petit nombre de laics al seu servei. Això implica un empobriment de les comunitats, que van quedant buides de força evangelitzadora cap enfora.

El Congrés de Laics demana també promoure «“la caritat política”, dimensió pròpia de l'estil de vida dels laics en l'Església i en el món». És «la dimensió sociopolítica de la fe» (2on. objectiu), «distingint clarament entre allò que els cristians, separadament o en grup, fan pel seu compte com a ciutadans, moguts per la consciència cristiana, i allò que fan en nom de l'Església, en comunió amb els pastors» (GS 76); i «promoure noves dinàmiques de treball pastoral... per arribar a aquells batejats que estan allunyats per qualsevol causa» (4art. objectiu). Cal que els laics esdevinguin cristians en el món. A alguns d'ells, a més, se'ls promourà per demanar-los alguns serveis pastorals. El tercer mil·lenni serà el dels laics: potser és aquest el missatge que l'Esperit envia a l'Església en els moments actuals.

5. Necessitat de recuperar una Església més «corresponsable» i «sinodal»

1. Significa que tots som necessaris. No hi ha ningú que sigui superflu o que sobri. Els laics han de ser «quelcom més» que simples «col·laboradors» dels preveres: Els Consells pastorals... com a «equip pastoral». Cal un canvi de mentalitat.
2. Significa que tots els membres de l'Església han de ser actius. «Cada un dels batejats és un agent evangelitzador» (EG 120): valoració del «sentit de la fe» de tot el poble cristià i de cada un dels batejats (EG 119). No separar rígidament una Església «docens» de la resta: cada cristià posseeix el seu olfacte per a trobar nous camins que el Senyor obre a l'Església (cf. Francesc, discurs del 17-X-2015, sobre el 50è. aniv. del Sínode de bisbes; CTI, *La sinodalitat en la vida de l'Església* (2018).
3. Significa que no tots en l'Església tenim la mateixa missió, o que tots hem de fer el mateix. Pedra de toc de l'autenticitat dels carismes: fe (Rm 12,6), servei (1Co 12,7).
4. Ens calen unes actituds espirituals:

- Una actitud d'escolta atenta per part de tots. Escoltar és més que sentir.
- Dimensió de comunió fraternal que representa ser Església i ser cristians en ella. «Ser artesans d'unitat» (*Evangelii nuntiandi*, 77).
- Deixar espai a la tasca de l'Esperit Sant. «L'Esperit Sant i nosaltres...» (Ac 15,28). Pregària de Sant Gregori Nazianzè.
- Estar atents al principi de subsidiarietat en les decisions eclesials.
- Conrear, tant pastors com laics, aquelles actituds humanes descrites magistralment en l'Enc. *Ecclesiam suam*: Claredat, afabilitat, confiança, prudència pedagògica.

6. Necessitat de recuperar el perfil genuí del laic cristià, segons el Vaticà II (i el projecte del papa Francesc) independentment del carisma exercit. Trets principals:

1. **Un seguidor de Crist.** En aquest punt s'hi troba la font de tota vocació cristiana: adhesió a Crist i al seu Evangelí. Espiritualitat de seguiment. Tenir els sentiments de Crist. «La crida a la plenitud de la vida cristiana i a la perfecció de la caritat s'adreça a tots els fidels, de qualsevol estat o condició, i amb aquesta santedat es promou, àdhuc en la societat temporal, un estil de vida més humà» (Vaticà II, *LG* 40; Francesc, *GaEx*).

2. **Al servei del Regne de Déu.** Aquest és l'objectiu pel que va viure i morir Jesús. Això exigeix renunciar a tota classe d'ídols (diner, poder) per tal de cercar sempre i en tot lloc la voluntat de Déu, que és la felicitat de totes les seves creatures. Exigeix treballar per una societat on Déu hi regni. Es tracta de viure com a «salvats» ja en aquest món. Jesús a Zaqueu: «Avui la salvació ha entrat en aquesta casa, perquè també aquest home és fill d'Abraham» (Lc 19,9).

3. **Membre actiu i responsable del Poble de Déu.** El laic s'ha de sentir membre de ple dret en la comunitat eclesial. «Té el dret i, fins i tot a vegades el deure» (Vaticà II, *LG* 37) de manifestar els seus suggeriments i opinions pel bé de tota l'Església. Té dret a prendre part en la vida i en la marxa de la seva comunitat, amb l'exigència i l'esforç de saber discernir i trobar el seu propi carisma, el servei que pot portar a terme, individualment o amb la seva parella, en un grup, moviment, o simplement en el seu medi professional i social.

4. **Enviat al món.** El laic cristià ha de tenir molt clar que és enviat a ser testimoni, apòstol, militant, agent transformador. És la seva «dimensió secular» pròpia, específica. Això és ser realment «practicant» (cal ampliar el sentit de «practicant» més enllà de la missa del diumenge). Això exigeix descobrir la vocació matrimonial i l'espiritualitat conjugal, viure la vocació cristiana de pare o mare, descobrir el valor cristià del treball i de la professió secular, de la seva relació amb la política, etc.

5. **Fonamentat en la Paraula de Déu i en l'Eucaristia.** D'aquestes dues fonts s'alimenta la seva espiritualitat. Cal la lectura personal habitual, individualment o en família, de la Paraula de Déu. I,

també, la participació a l'Eucaristia dominical participada de manera joiosa, activa, conscient, com-bregant amb Crist i amb la comunitat, alimentant la pròpia fe i la vocació cristiana. Només així es podrà llavors llegir el llibre de la vida, escoltar Déu en els signes del nostre món tot fent una lectura creient de la realitat i creixent en el servei al Regne de Déu.

6. Vivint la radicalitat evangèlica. L'espiritualitat del laic no és menys exigent que les altres formes de vida, doncs es troba marcada per la radicalitat del seguiment de Crist. Quan en el Sermó de la muntanya Jesús diu «sigueu perfectes com ho és el vostre Pare celestial» (Mt 5,48), això ho dirigeix a tothom i no només als dotze apòstols (cf. Vaticà II, *LG* 40). La santedat en la vida ordinària (*GaEx*). Tots som cridats a seguir el Crist segons l'Esperit de les benaurances, tots hem d'emprar els béns materials des de l'amor, tot cercant la obediència a la voluntat de Déu.. Davant la competitivitat, consum, aparença, agressivitat... del món d'avui, cal la misericòrdia (cf. Any Jubilar de la Misericòrdia; Missioners de la Misericòrdia), l'honradesa, la llibertat personal, el despreniment, la lluita per la justícia, la proximitat i solidaritat amb els més febles, el perdó i la reconciliació, l'esperança.

7. I proposant-se de rebre una formació constant. No és possible un creixement responsable del laïcat si no es cuida i promou la formació. Els laics no són cristians «de segona». Només a partir d'una formació i capacitació adequades, amb uns bons fonaments bíblics, patrístics i eclesials, els laics —educats a partir d'altres claus i altres sensibilitats— podran adquirir personalitat, seguretat i iniciativa dins el Poble de Déu. Cal incentivar, doncs, la formació: Instituts Superiors de Ciències Religioses, jornades, trobades, etc... No cal esperar que la jerarquia els ho demani: són els mateixos laics els qui han de prendre la iniciativa per a participar de determinades iniciatives de formació o per a demanar, promoure i posar en marxa els instruments i serveis necessaris.